

Parter och domslut

Sekretess A

Parter

Tilltalad

Sekretess A

Sekretess på adress

Offentlig försvarare

Advokat Christoffer Olsson

Advokatfirman Backman & Bergström AB

Box 257, 732 24 Arboga

Åklagare

Kammaråklagare Henrik Attorps

Åklagarmyndigheten

Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet

Box 57, 101 21 Stockholm

Målsägande (part)

MARIA Maele Christensen

Målsägandebiträde

Advokat Ester Andersson Zandvoort

Advokatbolaget sjutton34 KB

Stortorget 8, 702 11 Örebro

Domslut

Åtal som Sekretess A frikänns från

Vållande till kroppsskada, grovt brott, 3 kap 8 § 2 st brottsbalken, 2021-11-30, Norge

Skadestånd

Maria Christiensens begäran om skadestånd avslås.

Detta är en avskrift av en elektronisk originalhandling.

Postadress

Box 383

701 47 Örebro

Besöksadress

Järnvägsgatan 1 A

Örebro

Expeditionstid

måndag - fredag

08:30-16:00

Telefon

019-16 63 00

E-post

orebro.tingsratt@dom.se

Webb

www.orebrotingsratt.domstol.se

Förverkande och beslag

Beslaget av hylsa, magasin och vapen ska bestå till dess dom vinner laga kraft (Polismyndigheten, 2022-5000-BG22028 p. 8-10, 15, 18).

Beslaget av stridssele ska bestå till dess dom vinner laga kraft (Polismyndigheten, 2022-5000-116724 p. 1).

Sekretess

Sekretessen enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig för uppgifter som lagts fram vid förhandling bakom stängda dörrar som kan röja Sekretess A:s identitet samt för uppgifter som i övrigt rör totalförsvaret.

Det förordnande enligt 5 kap. 4 § rättegångsbalken (yp pandeförbud) som meddelats under rättegången för uppgift för vilken det gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta gälla för de under förhandlingen bakom stängda dörrar närvarande personerna. Förordnandet gäller till den 10 oktober 2043 och innebär inte någon inskränkning i vad som i övrigt gäller för sekretess. Överträdelse av förbudet är förenat med straffansvar.

Ersättning och återbetalning

Christoffer Olsson får ersättning av staten med 66 881 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 53 505 kr arbete
- 13 376 kr mervärdesskatt

Ester Andersson Zandvoort får ersättning av staten med 69 706 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 39 852 kr arbete
- 14 805 kr tidspillan
- 1 108 kr utlägg
- 13 941 kr mervärdesskatt

Yrkanden

Stämningsansökan, aktilaga 10, 2023-05-11, åtalspunkt 1

Åklagaren har begärt att Sekretess A ska dömas för vållande till kroppsskada, grovt brott enligt 3 kap 8 § 2 st brottsbalken.

Gärningsbeskrivning

Den 30 november 2021 deltog svensk personal ur Försvarsmakten i en militär övning på Mågerö, Faerder kommun, Norge, däribland Sekretess A. Övningen genomfördes med lös ammunition och innehöll stridsmoment i vilka annan militär personal som agerade motståndare besköts.

Under övningen orsakade Sekretess A Maria Maele Christensen livshotande skador på magsäck samt tunn- och tjocktarm, sårskada på bål och rygg samt nedsatt nervfunktion i vänster ben genom att beskjuta henne med ett finkalibrigt handeldvapen laddat med skarp ammunition.

Sekretess A begick gärningen av oaktsamhet. Oaktsamheten bestod i att Sekretess A inför övningen, i strid med gällande reglemente Säkr G-2020, Säkr Ehv/Pv-2020 samt kompletterande reglemente för det aktuella förbandet, dels hade försummat att ordna vapnet för lösskjutning genom att montera lösskjutningsanordning alternativt att ta ut mekanismen ur vapnet, dels hade försummat att tillse att skarp ammunition inte fanns kvar i stridssele eller annan plats där ammunition kunde ha förvarats.

Brottet bör bedömas som grovt eftersom militära stridsövningar som innefattar beskjutning av mänskliga mål med riktiga vapen kräver särskild uppmärksamhet och skicklighet och Sekretess A genom sitt agerande gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

Brottsmisstanke: 1.1
den 30 november 2021, Norge
Tilltalad: Sekretess A

Skadestånd

Maria Christensen har begärt att Sekretess A ska betala skadestånd med 60 500 kr. Beloppet avser kränkning samt sveda och värk. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 6 september 2023 tills betalning sker.

Förverkande och beslag

Åklagaren har begärt att beslaget av hylsa, magasin och vapen ska bestå till dess dom vinner laga kraft (Polismyndigheten, 2022-5000-BG22028 p. 8-10, 15, 18).

Åklagaren har begärt att beslaget av stridssele ska bestå till dess dom vinner laga kraft (Polismyndigheten, 2022-5000-116724 p. 1).

Bakgrund

Den 30 november 2021 deltog svensk personal från Försvarsmakten, däribland tilltalade Sekretess A, i en militär övning i Mågerö, Norge. I övningen deltog också målsäganden Maria Maele Christensen, som vid tidpunkten var värnpliktig. Övningen genomfördes med lös ammunition eftersom man övade mot varandra. Vid användning av lös ammunition monteras som regel en lösskjutningsanordning på vapnet, annars ska vapnet göras obrukbart genom att mekanismen i vapnet tas ur.

Sekretess A hade ingen lösskjutningsanordning med sig. Han kände inte till regeln om att göra vapnet obrukbart genom att ta ur mekanismen och valde att öva torrt. Det innebär att han övade helt utan ammunition i vapen och magasin. Vid stridskontakt under övningen riktade han vapnet och sa "pang".

Maria Maele Christensen ingick i övningens B-styrka, vilket innebar att hon agerade motståndare till de övande soldaterna, kallat A-styrkan. Sekretess A:s primära uppgift var att följa upp en av de övande soldaterna som ingick i A-styrkan. Följa upp innebär i grunden att personen går bredvid med en reflexväst och räknas som osynlig i övningen. Man är dock alltid redo att hjälpa till i själva övningen när det finns behov av fler deltagare. Vid den aktuella övningen fanns sådant behov och han deltog därför i övningen.

I den del av övningen när den aktuella händelsen skedde befann sig Maria Maele Christensen i en byggnad på övningsområdet. Hennes uppgift var att försvåra för A-styrkan att ta kontroll över byggnaden. När A-styrkan, tillsammans med Sekretess A, kom till byggnaden skickade de först in en hund att söka av byggnadens förmak/hall och tre rum. Hunden var vid två tillfällen in i det rum där Maria Maele Christensen befann sig, gömd bakom en liten alkov i nedre vänstra hörnet från dörren sett, men missade henne.

När Sekretess A och A-styrkan skulle röra sig vidare mot nästa rum kom Sekretess A att stå med ryggen mot Maria Maele Christensen, varpå hon klev fram och sköt mot Sekretess A. Sekretess A reagerade instinktivt, vände sig om och sköt mot Maria Maele Christensen med sitt vapen. Ett skarpt skott gick av och träffade henne i buken med svåra skador som följde. Hon fick omedelbart vård på platsen, bland andra av Sekretess A, och avfördes sedan till sjukhus med ambulanshelikopter.

Utredning

Skriftlig bevisning

Åklagaren har åberopat den skriftliga bevisning som framgår av stämningsansökan, se bilaga till denna dom. Utövar vad som där anges har även s. 73 i förundersökningsprotokollet åberopats.

Det finns av pedagogiska skäl anledning att redogöra för vissa delar av den skriftliga bevisningen redan i denna del av domen, närmare bestämt relevanta delar ur Försvarsmaktens reglementen för verksamhetssäkerhet; SäkR G 2020, med de tillägg som gäller för det förband som Sekretess A tillhör, och SäkR Ehv/Pv 2020.

SäkR G 2020 innehåller grundläggande bestämmelser för att tillgodose verksamhetssäkerheten inklusive de grunder som erfordras för att man ska kunna tillgodogöra sig innehållet i SäkR-seriens övriga delar som behandlar olika vapensystem m.m.

Av moment 1, punkten 6, framgår (såvitt nu relevant) att "[d]å svenskt förband inbjudes att delta i verksamhet i utlandet bör SäkR tillämpas." Av punkten 8 samma moment framgår att "bör" innebär att bestämmelsen ska tillämpas om inte tungt vägande skäl under aktuella omständigheter talar mot detta. Av moment 2, punkterna 3 och 9, framgår att de som deltar i verksamhet ska kunna tillämpa gällande säkerhetsbestämmelser och att var och en har ett ansvar för egen och andras säkerhet. Punkten 22 berör särskilt övningsledarens ansvar i förhållande till åskådare, observatörer och besökare. I moment 3 regleras verksamhet med vapen och ammunition, bland annat att vapen alltid ska hanteras som att de är laddade och att inlämning av ammunition ska ske utan order efter övning, se punkterna 2 respektive 7.

I SäkR G 2020 återfinns därutöver säkerhetsbestämmelser som är anpassade för vissa specialfunktioner vid verksamheten, bland annat förbandet Sekretess A tillhör. Dessa säkerhetsbestämmelser kan av sekretessskäl inte redogöras för i detalj men utgör i korthet anpassningar till så väl den verksamhet som bedrivs som till den kompetens och erfarenhet som finns hos individerna i förbandet.

SäkR Ehv/Pv 2020 omfattar bestämmelser för olika typer av vapen och ammunition, skjutning samt riskområden. SäkR Ehv/Pv riktar sig till såväl övningsledare som övrig personal som genomför skjutningar med eldhandvapen, kulsprutor, granatsprutor m.m. Samtliga regler syftar till att undvika olyckor och vådaskjutningar.

Det finns fyra huvudregler kring säker vapenhantering. Dessa framgår av moment 1, punkten 9, och är:

- 1) hantera alltid alla vapen som om de är laddade,
- 2) rikta aldrig mynningen mot något som du inte är beredd att bekämpa,
- 3) håll fingret från avtryckaren tills vapnet riktas mot målet, och
- 4) var säker på ditt mål och vad som finns mellan dig och målet, bekämpa aldrig något som du inte har identifierat.

I punkterna 12, 13 och 16 i samma moment regleras vapen- och ammunitionshantering efter skjutning, vid användning av lösskjutningsanordning samt före övning.

Muntlig bevisning

Förhör har hållits med målsägande Maria Maele Christensen, tilltalade Sekretess A och vittnet Sekretess B. Tingsrätten redogör för vad som framkommit i förhören i de delar de har betydelse för tingsrättens bedömning och det inte redan framgår under angiven bakgrund.

Maria Maele Christensen

Vid den aktuella tidpunkten var hon några månader in i värnplikten och var som frivillig deltagare med i B-styrkan under den sista veckan i övningen. När Sekretess A sköt mot henne kändes det annorlunda jämfört med när hon träffats av lös ammunition och hon förstod att något inte var som det ska.

Hon träffades i buken och fick sårskador, skador på magsäck och tarmar och nervpåverkan. Hon hade ingen känsel i eller kontroll över sitt vänsterben i början. Hon fick sedan enorma nervsmärtor vilket innebar att det fanns muskelkontakt. Hon hade så ont att hon inte kunde ha sockar, ta en dusch eller ha ett täcke över benen. Hon fick lära sig att gå på nytt och kunde göra det i början av januari 2022, men de värsta nervsmärtorna satt i till slutet av månaden. Idag får hon nervstötter från ryggslutet ända ner till tårna på vänsterfoten. Hon kan inte gå långt, då känner hon hur det sviktat i vänsterbenet.

Hon har fortfarande ryggsmärtor, men läkningsprocessen är inte klar sedan hon opererade bort kulfragment. Det kommer ta några månader till innan man vet om smärtorna berodde på de fragmenten. Det ligger fragment kvar som läkarna inte vet om de kan ta ut eftersom de ligger för nära ryggraden. Hon har även problem med mage och tarmar på ett sätt som hon inte hade före händelsen.

Skadorna och sviterna av dessa påverkar vad hon kan arbeta med idag. Hon blev exempelvis stoppad i hälsokontrollen när hon sökt sig vidare inom norska militären.

Den norska yrkesskadeersättningen ersätter henne för kostnader hon haft samt för bestående skador och men. Hon får ingen ersättning därifrån vad gäller kränkning.

Sekretess A

Han har arbetat länge inom det militära och har därtill omfattande erfarenhet av att hantera vapen. Det vapen han hade med sig på övningen, en automatkarbin, har han haft sedan 2015.

Vapnet hade använts senast två veckor innan övningen vid ett övningspass. Han minns inte i detalj vad han gjorde med vapnet efter övningen. Rutinen är patron ur på plats och att man blindavfyrar (för att

säkerställa att det inte finns ammunition kvar i vapnet, *rättens anm.*). Beroende på vad man ska göra sen kanske man även plundrar (tömmar, *rättens anm.*) magasinen. Han såg ingen anledning att inte plundra magasinen, så det borde han ha gjort. Han gör detta var och varannan dag vilket gör att specifika tillfällen är svåra att minnas. Det är som att borsta tänderna. Han minns det som att han rengjorde pipan med en boresnake (redskap för att rengöra pipan på vapnet, *rättens anm.*) och en tygbit. Han har dock bevisligen missat någonstans, så han blir osäker på annat också. När man rengör på sättet borde det inte kunna ligga kvar en patron i loppet, men patronen skulle kunna sitta kvar i mekanismen. Man drar därför mekanismen bakåt och tömmer, men man tar inte isär vapnet. Han kan inte komma ihåg att det någonsin fastnat en patron i det här vapnet, men han har varit med om att det har hänt med andra vapen.

Han tror att han hade samma stridssele i Norge som han hade två veckor innan. Magasinen stoppas ner med öppningen neråt i fickorna på stridsselen. Inför resan till Norge packades stridsselen i en lång plastlåda med skumgummi på insidan. Vapnet packades ihopsatt. Han är ganska säker på att magasinen satt fast på stridsselen. Han bör ha kontrollerat magasinen innan han stoppade ner dem i västen, men någonstans har han uppenbarligen gått ifrån sina vanliga rutiner. I normalfallet brukar magasinen vara tomma, men man kan förvara fulla magasin i västen om man vet att man ska på skjutning dagen efter.

Han hade glömt att ta med lösskjutningsanordningen till Norge. Han tror han sa det till övningsledaren och att han skulle i stället köra torrt, alltså utan ammunition. Det var fler utöver han som övade torrt, men han minns inte hur många. Han gick aldrig till platsen där man kunde hämta ut ammunition. Han vidtog inga andra åtgärder med vapnet vad han kan minnas. Han tror att han kontrollerade innan så att det inte fanns ammunition någonstans, men han vet inte säkert vilka kontroller han gjorde. Han har uppenbarligen missat någonstans, men i normalfallet har han gått igenom det före. Han tänker att han ska ha tittat i stridsselen, men han vet inte. Han kan inte minnas att han hittat lösa patroner i fickorna på sin stridssele. Han hade magasinet i vapnet för att skydda det mot smuts och snö eftersom de skulle ut i skogen. Hade han tittat i magasinet hade han sett att det satt en patron där, men han kan inte svara på vad han gjorde för kontroll innan han satte i magasinet.

På måndagen tog de flera byggnader och sa "pang" vid stridskontakt. Antingen fanns det inte en patron i vapnet då eller så tryckte han aldrig av. Han blev inte påskjuten på samma sätt på måndagen som på tisdagen, men det var stridskontakt. Vapnet låg under en period mellan olika övningar inlåst i kassun. Innan inlåsnings görs patron ur.

När han sköt mot Maria Maele Christensen gick allt så fort att han reagerade instinktivt. Det borde ha varit så att han gjort mantelrörelse och tryckt av. Är magasinet tomt hakar mekanismen upp sig om man gör mantelrörelsen, men den rörelsen går dock så fort eftersom det är helt reflexmässigt. Han räknar med att vapnet var säkrat innan.

Försvarsmaktens reglementen följs absolut, men vissa grejer är dock inte enligt boken. Kör- och vilotider är jättehårt reglerade men de följs inte. När det gäller exempelvis vissa delar gällande förvaring så har det av smidighets- och beredskapsskäl blivit kutym att inte följa reglementet till varje bokstav. Det är dock vad som gällde under tiden innan olyckan, det har gjorts en hel del förändringar sedan dess. Han visste inte att han skulle ha tagit ut mekanismen eftersom de aldrig jobbar så när de övar mot levande B-sida, då är det antingen löst eller FX-ammunition (färgkulor, *rättens anm.*). Han förstår syftet med regeln, att vapen ska vara obrukbart. Han hade inte struntat i att ta ut mekanismen om han hade vetat om att han behövt göra det. Han gjorde bara i ordning sin utrustning för att vara med i övningen. Han var helt klart av uppfattningen att det inte fanns någon ammunition med, det fanns inte i hans värld att det skulle finnas en patron där, vilket också var vad han sa i förhör kort efter händelsen. Hade inte olyckan skett hade det varit hans fasta uppfattning än idag. Nu finns det en osäkerhet. Han vet inte när han gjorde det här misstaget, han kan inte svära vid något moment.

Han har inte tagits ut tjänst med anledning av händelsen och det har inte heller vidtagits några disciplinära åtgärder från Försvarsmaktens sida.

De interna reglementena har skrivits om efter olyckan och det har även skett ändringar i det praktiska arbetet. Innan olyckan hade de inga specifika säkerhetsgenomgångar inför eller efter övningar, förutom övningsledarens genomgång där säkerhet och praktiska frågor hanteras. Oftast har säkerhetsfrågor diskuterats först efter att olyckor skett.

Sekretess B

Vid tidpunkten för olyckan var han chef över utbildnings- och träningsdelen, i vilken vapenhantering ingick, på förbandet som Sekretess A tillhör. Han känner Sekretess A och anser honom vara en mycket duktig soldat som höll en mycket hög nivå.

Säkerhetsbestämmelserna i de olika reglementena finns för att det inte ska ske skador och olyckor, gäller både i övning, fredstid och krigstid. Säkerhetsbestämmelserna ändras över tid varför man måste uppdatera sig.

Man måste ha utbildning för att hantera vapen och ammunition, annars blir man en säkerhetsrisk. Alla vapen ska hanteras som att de är skarpa och man ska inte rikta mynningen mot någon som man inte är redo att bekämpa (regel 1 och 2 ovan, *rättens anm.*). Det innebär att på en övning kan man inte rikta ett skarpt vapen mot en figurant. Ett vapen som inte är laddat är fortfarande ett skarpt vapen, då gäller grundregeln att inte rikta det mot någon. Ska man använda lös ammunition ska en lösskjutningsanordning användas, annars tas en vital del ut ur vapnet så att ett skott inte går av. Man

kan träna torrt, det vill säga utan magasin eller ammunition, men då är vapnet fortfarande skarpt. I det läget måste man tillse att man inte kan få in ammunition i vapnet. Stoppas man i ett magasin finns en risk att man gör en mekanismrörelse och få in en patron, skarp eller lös, i loppet. Man måste verkligen kontrollera att det är tomt. Man måste vidta de åtgärder som är lämpliga krävs för att göra det säkert, annars är man tillbaka på grundregeln.

Soldaterna får teoretisk utbildning med prov i säkerhetsbestämmelser, kontinuerlig utbildning och övning där saker och ting repeteras. Inom förbandet repeteras det med fokus på relevanta säkerhetsbestämmelser. Ibland genomförs även skriftliga prov. Säkerhetsbestämmelserna repeteras även i de enskilda övningarna.

Efterkontroller av vapnet syftar till att det inte ska finnas kvar ammunition där den inte ska vara. Reglerna är främst framtagna för de värnpliktiga, att man ska se till att ta av dem all ammunition så att de inte får med den exempelvis till logementet. I förbandet finns en viss tillit att de har förmåga att hantera det. Ansvaret delegeras ibland ner till enskilda. De enskilda känner till vad som förväntas av dem, det vill säga att de tömmer sig på den ammunition som använts vid övningstillfället och stoppar den någon annanstans. Man byter sedan till nästa aktuella ammunition, exempelvis nästa övning. Alla vet om detta och det fungerar.

I grunden är säkerhetsbestämmelserna desamma för Sekretess A:s förband som för övriga försvaret, med vissa tillägg som gör att något större krav ställs på soldater som Sekretess A jämfört med många andra. I värnplikten kontrolleras allt inför varje övning. I förbandet och övriga Försvarsmakten är det övningsledaren, den enskilde och kollegorna som tillsammans ska tillse att reglementet följs. Före varje övning ska övningsledaren gå igenom både övnings- och säkerhetsbestämmelser, exempelvis hur vapnet ska vara anordnat, vilken ammunition får användas och vad gäller övningsspecifikt. Därefter kan ansvaret att exempelvis visitera vapen delegeras till den enskilde. Den enskilde också anmäla att visitation inte gjorts och därefter göra visitationen själv eller invänta övningsledaren. Man kan inte blint lita på att alla ska veta vad som ska ske, även om också är ett tillitsbaserat arbete. Den enskilde ska alltid säga ifrån om något är fel, oavsett om det är en övningsledare som har ansvaret eller om man ser något kring en kollega. Även om torrövningen sker på övningsledarens order kvarstår individens ansvar.

Vid internationella övningar hade han i rollen som övningsledaren gjort säkerhets- och övningsbestämmelser med säkerhet i fokus för samtliga deltagare, särskilt när det finns personal han inte har koll på. Om några personer ska göra på ett avvikande sätt skulle han gå igenom med de individerna och säkerställa att det som de ska användas till är de utbildade och rätt utrustade för. Enligt hans uppfattning, fanns det utifrån det han läst om den aktuella händelsen, brister som hade behövts styras upp.

Det är upp till respektive övningsledare att bestämma om att öva torrt. Det är ett vedertaget sätt att öva i vissa övningar, exempelvis när man övar strid från stridsställning utan motståndare. Vad som är ett torrt vapen framgår inte av reglementet. Uttrycket "öva torrt" användes i varje fall även i Norge. Han kan inte svara på hur det är i andra försvarsmakter men han har hört begreppet under flera år. Det kan finnas andra övningar också, men man bör då säkerställa att vapnet inte har skarp ammunition i sig. Så fort man har i ammunition och gör en mekanismrörelse finns alltid en risk att något också går ur vapnet. Har man en B-styrka ska man göra vapnet obrukbart. Han kan inte svara för vad Sekretess A visste, men antingen ska man använda lösskjutsanordning eller tar ur vital del, annars anmäler man till övningsledaren. När han själv gått som övningsledare vid övning med lös ammunition har han sagt till individerna att ta ur vital del om de inte haft lösskjutningsanordning.

Domskäl

Rättsliga utgångspunkter

För att någon ska kunna fällas till ansvar för vållande till kroppsskada krävs att handlandet eller underlåtenheten har varit oaktsam. Varje avsteg från det normalt aktsamma är därvid inte tillräckligt. Det som läggs den tilltalade till last måste avvika från det aktsamma i sådan grad att det kan läggas till grund för straffrättsligt ansvar. Det ska med andra ord vara så klandervärt att oaktsamheten motiverar straffbarhet. Så är fallet om den handling eller underlåtenhet som leder till skadan innefattar ett otillåtet risktagande. Vidare krävs att det föreligger ett sådant samband mellan oaktsamheten och kroppsskadan att den kan sägas vara orsakad inte bara av gärningen, utan också av den oaktsamhet som gärningen har innefattat.

Bedömningen av om en gärning ska anses ha varit oaktsam på det sätt som förutsätts enligt straffbestämmelsen, bygger i första hand på en värdering av de risker som är förknippade med gärningen. Av betydelse för bedömningen är både vilka typer av följder det finns en risk för och hur stora dessa risker är. För vissa situationer finns förhållningsregler, t.ex. trafikregler, som kan sägas ange vad erforderlig aktsamhet kräver. Finns inga sådana får man söka efter det handlingssätt som är brukligt bland insiktsfulla och ansvarsmedvetna människor på det ifrågavarande området. För straffansvar krävs också att det allmänna skuldkravet är uppfyllt, dvs. att gärningspersonen insett eller borde ha insett att det fanns en risk för att handlingen eller underlåtenheten skulle kunna leda till att någon skadades.

För att brottet ska anses som grovt krävs därutöver att det ska handla om ett risktagande av allvarligt slag *eller* att gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag. Vad gäller den andra kvalifikationsgrunden, som är aktuell i nu förevarande fall, är

verksamhet involverande skjutvapen av naturliga skäl sådant som kräver särskild uppmärksamhet och skicklighet. (Se NJA 2021 s. 1197 och Bäcklund m.fl., Brottsbalken (24 maj 2023, Version 22, JUNO, kommentaren till 3 kap. 7 och 8 §§).)

Skuldfrågan

För en fällande dom i brottmål krävs, oavsett vilken typ av brottslighet det är fråga om, att domstolen genom utredningen som har lagts fram finner det vara ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har gjort sig skyldig till det som läggs honom till last. Det är åklagaren som har bevisbördan för att den tilltalade har begått den åtalade gärningen av, i förevarande fall, oaktsamhet. Den tilltalades berättelse ska därför godtas om den inte motbevisas eller är så osannolik att den kan lämnas utan avseende.

Åklagaren har gjort gällande att Sekretess A:s oaktsamhet består att han brutit mot gällande reglementen genom att han dels (1) försummat att ordna vapnet för lösskjutning genom att använda lösskjutningsanordning eller göra vapnet obrukbart, dels att han (2) försummat att tillse att skarp ammunition inte fanns kvar i stridsdelen eller annan plats där ammunition kunde ha förvarats.

Som gärningsbeskrivningen är formulerad får det förstås som att (1) och (2) är kumulativa, det vill säga att det för fällande dom krävs att Sekretess A varit oaktsam på ett klandervärt sätt avseende både (1) och (2). Tingsrätten anser dock att det finns skäl att pröva om (1) eller (2) i och för sig skulle vara tillräcklig för straffbar oaktsamhet.

De säkerhetsbestämmelser som är relevanta för bedömning av skuldfrågan är i och för sig tydliga; vid övning med motståndare ska skarpa vapen inte användas. Efterföljande av dessa regler ska så långt det är möjligt eliminera risken att någon av misstag blir beskjuten med skarp ammunition på det sätt som Maria Maele Christensen blev. Sekretess A har i två hänseenden inte efterföljt dessa bestämmelser; skarp ammunition har funnits i vapen, magasin eller övrig stridsutrustning och han gjorde inte vapnet obrukbart i samband med övningen i Norge. Vad tingsrätten har att ta ställning till är om han, mot bakgrund av vad som framkommit i utredningen och de rättsliga utgångspunkter som redogjorts för under föregående rubrik, agerat med sådan klandervärd oaktsamhet att han ska dömas till straffrättsligt ansvar enligt reglerna i brottsbalken.

Vad gäller Sekretess A:s hantering av skarp ammunition gör tingsrätten följande bedömning.

När Sekretess A avslutade övningen i Sverige gjorde han det som han regelmässigt under sin långa karriär gjort, det vill säga tömde vapnet och magasinerna på ammunition innan dessa packades ner. Han har aldrig varit med om att han haft lös ammunition i stridsselens fickor. Det troliga, sett till vad som framkommit i målet, är att det är i det här skedet som en skarp patron blev kvar någonstans i hans

stridsutrustning. Det går dock inte att dra några säkra slutsatser utan det får stanna vid en sannolikhetsbedömning. Härvid ska även nämnas att Sekretess A låste in vapnet under övningen i Norge och vid inlåsnings patron ur. Även om Sekretess A, på grund av vad som senare hände, i efterhand uttryckt osäkerhet kring vad han gjort eller inte gjort med vapnet och ammunitionen, så var han i varje fall vid tidpunkten för händelsen och i förhöret dagarna senare av uppfattningen att vapnet och alla magasin var tomma på ammunition, detta mot bakgrund vad han gjorde med vapnet vid den sista övningen i Sverige. Det saknas anledning att ifrågasätta Sekretess A:s uppgifter i denna del. Enligt tingsrättens bedömning har han inte varit försumlig i sin hantering av den skarpa ammunitionen på ett sätt som utgör klandervärd oaktsamhet.

Vad gäller Sekretess A:s beslut att öva torrt utan att göra vapnet obrukbart enligt vid tiden gällande säkerhetsbestämmelser gör tingsrätten följande bedömning.

Som det redogjorts för under rubriken "Utredning" framgår det av Försvarmaktens säkerhetsbestämmelser att om lösskjutningsanordning inte finns bör vapnet göras obrukbart genom att mekanism tas ur. "Bör" betyder i sammanhanget att bestämmelsen ska följas om inte tungt vägande skäl under aktuella omständigheter talar emot det. Vad sådana tungt vägande skäl kan vara har inte framgått och det har inte heller gjorts gällande att det förelegat sådana tungt vägande skäl i det aktuella fallet.

Sekretess A hade ingen lösskjutningsanordning och valde i stället att i stället öva torrt, det vill säga att inte ha någon ammunition alls i vapnet. Det framgår vidare att det fanns andra personer som övade torrt på samma sätt som Sekretess A. Sekretess A själv minns inte några detaljer kring vad han sa till övningsledaren, vad övningsledaren sa till honom eller vad övningsledaren gjorde, annat än att han tror att han sa till övningsledaren att han saknade lösskjutningsanordning och tänkte öva torrt. Han kände inte till bestämmelsen om att vapnet skulle göras obrukbart och om han hade vetat om det hade han efterföljt den. Dessa uppgifter har inte motbevisats och är inte heller så osannolika att de kan lämnas utan hänseende.

Regler, föreskrifter och, som i detta fall, säkerhetsbestämmelser ger ledning i bedömningen av vad som kan utgöra klandervärd oaktsamhet, men de utgör i sig inte straffbud. Varje brott mot en säkerhetsbestämmelse utgör alltså inte klandervärd oaktsamhet. En samlad bedömning behöver göras av samtliga kända omständigheter.

I det här fallet försvåras bedömningen av att de enda uppgifter som finns om vad som sades kring vapen- och ammunitionshantering under övningen är de uppgifter Sekretess A lämnat. Det saknas anledning att ifrågasätta hans uppgifter, men de är i vissa delar knapphändiga. Detta är förståeligt eftersom, dels eftersom det har förflutit viss tid sedan händelsen, dels eftersom det fram till punkten att Maria Maele Christensen sköts var det en övning som alla andra.

Enligt de svenska regler som redogjorts för åligger det övningsledaren ett ansvar att tillsammans med den enskilde soldaten och dennes kollegor att säkerställa att vapnet är ordnat för lösskjutning. Vilket ansvar den norska övningsledaren hade enligt norska säkerhetsbestämmelser eller vad hen gjorde i den aktuella situationen är okänt, främst vad gäller besluten kring att öva torrt och vilka åtgärder som vidtogs i samband med att beslutet att öva torrts togs. Utifrån vad vittnet Sekretess B berättat finns det indikationer på det brustit någonstans även i övningsledarens ansvar. Det befriar i och för sig inte Sekretess A från ansvar, men det försvårar bedömningen av hans agerande eftersom det till viss del är okänt vilka faktorer som påverkade hans agerande och vilka omständigheter som rådde kring kontroll av vapen och ammunition. Denna osäkerhet ska inte läggas Sekretess A till last. Enligt tingsrättens bedömning är det inte visat att Sekretess A, genom att öva torrt utan att ta ut mekanismen ur vapnet, varit försumlig ett sätt som utgör klandervärd oaktsamhet.

Sammantaget finner tingsrätten att åklagaren inte styrkt att Sekretess A agerat med sådan klandervärd oaktsamhet att han ska dömas för brott. Åtalet ogillas och Sekretess A ska därför frikännas.

Skadestånd

Eftersom åtalet ogillas avslås Maria Maele Christiensen's skadeståndsyrkande.

Förverkande

De särskilda yrkandena är lagligen grundade och ska bifallas.

Sekretess och yppandeförbud

Uppgifter som kan röja Sekretess A:s identitet och uppgifter som i övrigt framkommit om totalförsvaret inom stängda dörrar är sådana att de riskerar att skada landets försvar eller på annat sätt vålla fara för rikets säkerhet om de röjs. Det finns därför skäl att förordna om fortsatt sekretess för de uppgifter som förebringats vid huvudförhandlingen inom stängda dörrar.

För att tystnadsplikten ska gälla även för personer som närvarat vid förhandlingen inom stängda dörrar ska det så kallade yppandeförbudet fortsatt gälla.

Ersättning

Vad Ester Andersson Zandvoort och Christoffer Olsson begärt i ersättning får, mot bakgrund av de speciella omständigheter som förevarit i målet, anses skäligt.

Med hänsyn till utgången i skuldfrågan ska kostnaden för målsägandebiträdet och försvaret stanna på staten.

Rätten

Lagmannen Lars-Gunnar Lundh samt nämndemännen Leif Sundström, Bodil Svensson och Inger Westerling Högström
Rätten är enig.

Digitalt signerad av lagmannen Lars-Gunnar Lundh

Överklagandeinformation

Hur man överklagar

Överklagandet ska ha kommit in till Örebro tingsrätt senast **den 31 oktober 2023**.

Överklagandet ska vara skriftligt. Örebro tingsrätt skickar det vidare till Göta hovrätt.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid så har den andra parten också rätt att överklaga, även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv Örebro tingsrätt och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet. Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför. Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen till en huvudförhandling.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer. Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer. Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till Örebro tingsrätt. Tänk på att skicka det i god tid med hänsyn till postgången.

Vad händer sedan?

Örebro tingsrätt kontrollerar att överklagandet har kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent avisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet har kommit in i tid skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Göta hovrätt.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även Göta hovrätt skicka brev på det sättet.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till Göta hovrätt tar domstolen först ställning till om målet ska

tas upp till prövning. Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att ta med allt du vill föra fram i överklagandet.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen och det är kopplat till en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

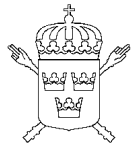
Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall:

1. Hovrätten bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten har dömt rätt.
2. Hovrätten anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
3. Hovrätten behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
4. Hovrätten bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Det krävs också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

Vill du veta mer?

Mer information finns på www.domstol.se. Ta kontakt med Örebro tingsrätt eller Göta hovrätt om du har frågor.

2023-05-11

Ange dessa uppgifter vid kontakt med myndigheten

Örebro tingsrätt

Box 383
701 47 ÖREBRO

ÖREBRO TINGSRÄTT
Rotel 1

INKOM: 2023-05-11
MÅLNR: B 4806-22
AKTBIL: 10

TR mål: B 4806-22
Handl.: OVR

1	Tilltalad: efternamn och alla förnamn		Tilltalsnamn	Yrke/titel
	Sekretess A, se bilaga (hemlig)			
	Personnr	Medborgare i	Telefon	Tolkbehov
		Sverige		
	Adress			
	Offentlig försvarare/ombud Olsson, Christoffer, Advokatfirman Backman & Bergström AB, Box 257, 732 24 ARBOGA			
	Frihetsberövande m.m.			
	Delgivningsuppgifter			

Ansvarsyrkanden m.m.

VÅLLANDE TILL KROPPSSKADA, GROVT BROTT (5000-K1556498-21)

Målsägande

Maria Maele Christensen, företräds av Ester Andersson Zandvoort, c/o
Advokatbolaget sjutton34 KB, Stortorget 8, 702 11 ÖREBRO

Gärning

Den 30 november 2021 deltog svensk personal ur Försvarsmakten i en militär övning på Mågerö, Faerder kommun, Norge, däribland Sekretess A. Övningen genomfördes med lös ammunition och innehöll stridsmoment i vilka annan militär personal som agerade motståndare besköts.

Under övningen orsakade Sekretess A Maria Maele Christensen livshotande skador på magsäck samt tunn- och tjocktarm, sårskada på bål och rygg samt nedsatt nervfunktion i vänster ben genom att beskjuta henne med ett finkalibrigt handeldvapen laddat med skarp ammunition.

Sekretess A begick gärningen av oaktsamhet. Oaktsamheten bestod i att Sekretess A inför övningen, i strid med gällande reglemente SäkR G-2020, SäkR Ehv/Pv-2020 samt kompletterande reglemente för det aktuella förbandet, dels hade försummat att ordna vapnet för lösskjutning genom att montera lösskjutningsanordning alternativt att ta ut mekanismen ur vapnet, dels hade

försummat att tillse att skarp ammunition inte fanns kvar i stridssele eller annan plats där ammunition kunde ha förvarats.

Brottet bör bedömas som grovt eftersom militära stridsövningar som innefattar beskjutning av mänskliga mål med riktiga vapen kräver särskild uppmärksamhet och skicklighet och Sekretess A genom sitt agerande gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

Brottsmisstanke: 1.1
den 30 november 2021, Norge
Tilltalad: Sekretess A

Lagrum

3 kap 8 § 2 st brottsbalken

Bevisning

Muntlig bevisning

Förhör med målsäganden **Maria Maele Christiensen** angående händelsen, efterföljande vård samt erhållna skador och men till styrkande av att det var Sekretess A som besköt henne och att hon erhöll livshotande skador och allvarliga men. (*Beräknad tidsåtgång en timme, **förhör via videolänk tillfyllest***)

Förhör med misstänkt **Sekretess A**. (*Beräknad tidsåtgång två timmar*)

Vittnesförhör med **Sekretess B**, (se hemlig bilaga) anställd inom Försvarmakten, angående tillämpningen av säkerhetsreglementena inom Försvarmakten inklusive det aktuella förbandet, till styrkande av att Sekretess A fått tillräcklig utbildning om och var införstådd med gällande säkerhetsreglementen avseende det aktuella vapnet vid skjutövning med lös ammunition, därigenom till styrkande av att han agerat vårdslöst. (*Beräknad tidsåtgång 30 min*)

Skriftlig bevisning

Kartbild, skiss och fotografier utvisande den aktuella platsen. (Protokollsbilaga A, sid. 47-48, 166, 208-219)

Fotografier av målsäganden utvisande ingångs- och utgångshål samt ärr efter operation som följde av händelsen. (Fup sid. 74-79)

Rättsintyg avseende målsägandens skador till styrkande av dessa. (Fup sid. 80-85)

Beslagsprotokoll (Fup sid. 29-35) och (Bilaga A till Fup, sid. 23-28)

Intyg av NFC till styrkande av att den hylsa som påträffades på platsen hade avlossats från Sekretess As vapen, att hylsan var av samma typ och märke som Sekretess A använt vid en tidigare skjutövning, samt att Sekretess As vapen fungerade utan anmärkning. (Fup sid. 36-42)

Promemoria gällande de av Försvarmaktens reglementen som är relevanta för aktuellt ärende (Fup. Sid. 43-44)

Utdrag ur Försvarmaktens reglementen SäkR G-2020, SäkR Ehv/Pv-2020 samt kompletterande reglemente för det aktuella förbandet utvisande gällande regler inom Försvarmakten för hantering av vapen allmänt och vid övning med lös ammunition till styrkande av att Sekretess A agerat i strid med gällande reglemente. (Fup sid. 45-56)

Försvarmaktens utredning av händelsen till styrkande av att Sekretess A agerat i strid med gällande reglemente. (Fup sid. 8-28)

Särskilda yrkanden

1. Beslag av hylsa, magasin, vapen och magasin ska bestå till dess dom vinner laga kraft (2022-5000-BG22028 p. 8-10, 15, 18).
2. Beslag av stridssele ska bestå till dess dom vinner laga kraft (2022-5000-116724 p. 1).

Handläggning

Beräknad tidsåtgång för huvudförhandling: heldag

Muntlig förberedelse påkallas med hänsyn till förekomsten av sekretessbelagda uppgifter och presentationen av dessa.